

OPEN

**monumentendag
Gouda**

ZATERDAG 9 SEPTEMBER 2023

Welkom bij Open Monumentendag 2023

Deze brochure biedt een overzicht van de monumenten en activiteiten die u tijdens Open Monumentendag in Gouda kunt bezoeken. Het thema is dit jaar *'levend erfgoed, laat monumenten spreken!'*. Hieronder presenteren we een reeks van activiteiten waarin we monumenten laten spreken en waarbij verbinding is gezocht met typisch Goudse tradities en gebruiken. Een uitgebreidere beschrijving vindt u op onze website monumentenstad.nl of via de landelijke website openmonumentendag.nl/gouda

ZATERDAG 9 SEPTEMBER 2023 | 10 – 17 UUR

Het Centrale informatie- en servicepunt bevindt zich in de Agnietenkapel, Nieuwe Markt 100.

Daar is ook de vertoning van de historische tijdreis door Gouda. Meerdere keren op de dag worden toepasselijke eenakters opgevoerd bij het Tolhuis, Kleintheater Zwaan, De Vier Gekroonden en de Asschuur. Er is muziektheater in de Garensponnerij en er zijn demonstraties in het Sluizencomplex (Donkere Sluis) en de Museumhaven Gouda/Werfhuys. Film- en fotovertoningen zijn er in het Brugwachtershuisje, Arti Legi, Agnietenkapel en Sociëteit Concordia. In het Stadhuis op de Markt kunt u alles te weten komen over het project Gouda Tijd-machine. Muziek en zang zijn te beluisteren in de Sint-Janskerk, Sociëteit Concordia, Arti Legi, De Lichtwijzer en de Sint-Joostkapel.

In Galerie De Hollandsche Maagd zijn diverse kunstenaars aan het werk.

Bij een groot aantal monumenten worden verhalen verteld, rondleidingen verzorgd en zijn informatiebladen beschikbaar. Op de dag zelf is bij het informatiepunt een inlegvel te verkrijgen met het actueel overzicht van alle activiteiten.

Altijd leuk en interessant zijn de nieuwe monumenten in ons programma. Deze keer zijn dat Den Gulden Vijssel, de Goudse Kegelbaan, Huis met de Brug en de Voormalige Bewaarschool.

Het comité Open Monumentendag Gouda wenst alle bezoekers een fantastische reis door de tijd!

Op Open Monumentendag kunt u voor uw drankje of lunch in verschillende monumentale horecagelegenheden terecht, onder andere:

Café Central (Markt 23) – Bijzondere feestzaal in art deco-stijl

Hofje van Jongkind (Zeugstraat 28) – Voormalig hofje van 9 huisjes

LF Gouda (Hoge Gouwe 189) – Gevestigd in de voormalige Gemeente Lichtfabrieken Gouda

toegankelijk voor rolstoelers

toiletgebruik mogelijk

horeca aanwezig

COLOFON

Deze brochure is een uitgave van Stichting Open Monumentendag Gouda
Postadres: Warmoeskade 27, 2771 NE Boskoop
info@monumentenstad.nl | www.monumentenstad.nl
Tekst: Comité Open Monumentendag Gouda
Foto(s): Kees Brinkers
Ontwerp: Peterpaul Kloosterman (zpk.nl)

1 Stadhuis

Markt 1

Van 1448 tot 1459 is er gebouwd om dit stadhuis in laat-gotische stijl tot stand te brengen. Het gebouw is door de eeuwen heen veelvuldig aangepast en gerestaureerd. Ook het interieur, deels uit de 17e en 18e eeuw, weerspiegelt de historie.

De Gouda Tijdmachine is een initiatief van historische vereniging Die Goude en Streekarchief Midden-Holland. De werkgroep wil de historische ontwikkeling van de stad volledig digitaal reconstrueren. Informatie uit historische bronnen over gebouwen, wegen, water, bedrijven en bewoners worden hiervoor zo veel mogelijk in kaart worden gebracht. Aan de Gouda Tijdmachine werkt een groep enthousiaste vrijwilligers. Het project en de resultaten worden gepresenteerd op een website. Zien wat er tot nu allemaal is ingevoerd? Of heeft u belangstelling om zelf een steentje bij te dragen? Kom dan langs op Open Monumentendag in het stadhuis!

2 Van Vreumingen

Wijdstraat 20

De oudste tabakszaak van Nederland uit 1836.

3 Moreau-orgel in de Sint-Janskerk

Achter de Kerk 2

U klimt naar de orgelzolder waar u het grote Moreau-orgel van nabij (en van binnen!) kunt bekijken.

4 Museum Gouda

Achter de Kerk 14

11.00 – 17.00 uur

Museum Gouda is vestigd in het voormalige Catharina Gasthuis. De geschiedenis van het monumentale pand gaat terug tot de 14e eeuw, toen het een gasthuis was waar landlopers, bedelmonniken en gevluchte lijfeigenen de nacht konden doorbrengen.

Op Open Monumentendag is het museum gratis toegankelijk. Tussen 11.00 en 16.00 uur starten op ieder heel uur rondleidingen door en om het gebouw. U komt dan alles te weten over de verschillende ruimtes van het gasthuis - zoals de Gasthuiszaal, het Ruim en de Kapel - en waarvoor die in het verleden gebruikt zijn. Ook kunt u als bezoeker actief meedenken over wat u met het gebouw en al die ruimtes zou doen. Voor de rondleidingen hoeft niet gereserveerd te worden, maar de capaciteit is beperkt. Wees dus op tijd aanwezig, want vol = vol. Wie zelfstandig het gebouw wil ontdekken, kan een speciale (gratis) flyer bij de kassa krijgen die u langs alle interessante ruimtes en hun wetenswaardigheden leidt.

5 Steenhouwershuis De Firma

Achter de Kerk 11

12.00 – 17.00 uur

Van 1904 tot 2006 was dit de werkplaats van het steenhouwersgeslacht Roodbol. Thans expositieruimte van het kunstenaarsplatform De Firma | kunstcentrum Gouda.

6 Willem Vroesenhuis

Willem Vroesenplein 1

In dit voormalige Oudemannenhuis bevinden zich nu woningen. De oude binnentuin is te bezichtigen.

7 Het Grendeltje

Lange Tiendeweg 21

Dit rijksmonument dankt zijn naam aan apotheker E. Grendel, die het in de tweede helft van de 20e eeuw liet restaureren. Ter herinnering daaraan werd in de voorgevel het steentje met de afbeelding van een grendeltje ingemetseld.

8 Den Gulden Vijzel / Galerie Honingen

Lange Tiendeweg 40

Dit pand dateert van voor 1513. In het fraai gerestaureerde interieur zijn o.a. een 16e eeuwse bolkozijn, een 17e eeuwse tegelwand en een 19e eeuwse linnen plafond met papier-maché ornamenten te zien.

9 't Swanenburghshofje

Groeneweg 42

Hofje voor 'oude, eerlijke vrijsters ofte weduwen', gebouwd in 1692. Nu in gebruik bij de Stichting Christelijke Hulpverlening.

10 Molen 't Slot

Punt 17

Korenmolen 't Slot is gebouwd op de restanten van het kasteel van Gouda. De huidige molen dateert uit 1832 en is qua inrichting nog geheel toegerust op het met windkracht malen van granen.

11 Sluizencomplex

Haven – Hoge en Lage Gouwe

De schutkolk tussen de Donkere Sluis bij de Dubbele Buurt en het Amsterdams Verlaat bij de Turfmarkt was met zijn lengte van bijna 400 meter eeuwenlang de langste schutsluis van Europa.

Het Goudse Sluiswachtersgilde geeft demonstraties bij de Donkere Sluis (Dubbele Buurt).

12 Tolhuis

Westhaven 73-74

Op de plaats waar men vanaf de rivier de Hollandsche IJssel de stad Gouda kon binnenvaren werd in de 14e eeuw een Tolhuis gebouwd. Het Tolhuis heeft tot 1795 als zodanig dienst gedaan. Na de watersnoodramp van 1953 werd de verbinding tussen de Haven en de Hollandsche IJssel afgesloten.

Gedurende de dag wordt verschillende malen de sketch 'De Tollenaar' opgevoerd.

13 Kleintheater Zwaan

Zwaansgat 15

Zwaansgat 15 is een arbeidershuisje uit ongeveer 1890 en het laatste oorspronkelijke huisje van deze steeg. De buitenmuur links leunt tegen de muur van de fabriek die hier heeft gestaan. Sinds 2012 is in het pand het kleinste complete theater van Nederland gevestigd.

Gedurende de dag wordt verschillende malen de sketch 'De 3 stadswijzen' opgevoerd.

14 De Moriaan

Westhaven 28

Dit pand stamt uit de 16e eeuw. In de 18e eeuw werd hier een tabakswinkel gevestigd. Aan de voorgevel met o.a. speklagen zijn de zogenaamde tabakskarotten te zien. Een tabakskarot is een ineengedraaide rol tabak.

15 Sociëteit Concordia

Westhaven 27

Op deze plaats stonden twee panden die in 1762 samengevoegd werden achter één voorgevel tot een deftige patriciërswooning. In 1871 werd hier een rooms-katholieke leesvereniging gevestigd, de voorloper van Sociëteit Concordia.

Vertoning van historische films over Goudse monumenten.

16 Huis met de Brug

Peperstraat 1

Dit pakhuis met klokgevel werd rond 1740 gebouwd en vormde ooit één geheel met Westhaven 1. Typerend zijn de vele draagbalken in het souterrain, traliewerk, vloerluis en hijsbalk. Koffiebrander Dorlas startte hier in 1822.

17 Voormalige Bewaarschool

Peperstraat 16E

Gebouwd in 1894 als katholiek weeshuis werd dit pand later in gebruik genomen als bewaarschool (Maria Kleuterschool). Kenmerkend zijn de toen toegevoegde kastenwanden en trappenhuis in Amsterdamse Schoolstijl. Ook kan een blok in de voormalige lokalen worden geworpen.

18 Vergadering van Gelovigen Het Kantoor van nU

Peperstraat 20

De grote trots van dit gebouw is het plafond. Typisch 19e eeuws en gemaakt van papier-maché! In Europa werden in die tijd veel van deze plafonds geconstrueerd. Tegenwoordig is in het pand een kantoor gevestigd.

19 Gouds Metaheerhuis

Oosthaven 31A (achter 31)

In 1899 werd achter het toenmalige Joods bejaardentehuis een metaheerhuis gebouwd, een 'huis der reiniging'. In de stoep voor het tehuis liggen 56 Stolpersteine met de namen van de tijdens WO2 vermoorde Joodse bewoners.

20 Galerie de Hollandsche Maagd

Oosthaven 28

De winkelpui van gietijzer met klinknagels en kleine ruitjes in de bovenlichten dateert van rond 1900 en is kenmerkend voor die tijd.

Bezoekers zien kunstenaars in en rond de galerie aan het werk. Ton van Steenberghe maakt schetsen van Gouda. Marloes Wijtsma tekent en schildert bloemen en bloesems op linnen. Nathalie Verkade schildert realistische miniatures van vogels en muisjes in olie- verf op paneel.

21 Goudse Kegelbaan

Spieringstraat

De oudste kegelbaan van Gouda is gelegen achter Sociëteit de Réunie aan de Oosthaven. Bereikbaar via het poortje en bruggetje bij Spieringstraat 2.

22 Waag

Markt 35

De Goudse Waag van bouwmeester Pieter Post dateert uit 1668. Voor handel in goederen met een gewicht boven 10 pond was in die tijd wegen in de waag verplicht.

23 Arti Legi

Markt 27

Het gebouw Arti Legi dateert uit 1855 en huisvestte de Stadstekenschool (Arti) en het Kantongerecht (Legi). Het gebouw straalt gezag en evenwichtigheid uit door de strakke indeling van de gevel en door het plechtstatige balkon boven de entree.

Het Kenniscentrum Bodemdaling en Funderingen presenteert een filmdocumentaire over bodemdaling.

24 Agnietenkapel

Nieuwe Markt 100

Deze kapel is het enige gebouw dat resteert van het Agnietenklooster. Na de reformatie was hier een tapijtweverij en later de Bank van Lening gevestigd.

Van 11.00 tot 16.30 uur: Gouda5D - een tijdreis. Terug in de tijd kan misschien niet echt, maar wel in Virtual Reality. Deze bijzondere kijkervaring laat Gouda in verschillende eeuwen zien. Wat veranderde? Wat bleef? Stichting Verborgene Stad maakt geschiedenis en erfgoed toegankelijk met behulp van de nieuwste technologie

11.00 uur en 13.00 uur: Lezing. Gouda5D: Hoe reconstrueer je geschiedenis? En welke verhalen komen daarbij naar boven? Theo Pronk, directeur van Stichting Verborgene Stad, legt uit en neemt je mee.

25 Brugwachtershuisje

Korte Veste 2A

Dit kleinste Goudse monument dateert uit het einde van de 19e eeuw. In 2022 is het gebouwtje gerestaureerd en opnieuw voorzien van een pilon op het dak.

Foto-expositie van De Firma | kunstcentrum Gouda over bruggen en brugwachters in Gouda.

26 Oranjekerk

Stationsplein 17

Op 21 april 1936 werd de bouw van deze kerk aanbesteed en al op 8 december van datzelfde jaar werd de eerste dienst gehouden. In de meidagen van 1940 zijn in de kerk de slachtoffers van het bombardement op Rotterdam opgevangen.

27 De Vier Gekroonden

Naaierstraat 6

Dit huis is rond 1530 gebouwd door en voor een steenhouwer. Het middenstuk van de pui is het best bewaard gebleven. Op het gevefries ziet men De Vier Gekroonden: vier martelaren uit de 4e eeuw. Deze werden later de patroonheiligen van de steenhouwers en metselaars.

Gedurende de dag wordt verschillende malen de sketch 'Steenhouwers en metselaars' opgevoerd.

28 Siropwafelfabriek Kamphuisen

Naaierstraat 32A

Kamphuisen siropwafels worden gebakken volgens origineel recept uit 1810. In de fabriek kunt u zelf van nabij het productieproces zien.

29 Synagoge

Turfmarkt 23

De Synagoge werd gebouwd in 1827. In 1950 werd het gebouw verkocht aan de Vrije Evangelische Gemeente, die er nog steeds kerkt.

33 Remonstrantse Poortje

Hoge Gouwe 53

In 1629 bouwden de Remonstranten hier hun kerk. In 1870 kwam er een nieuw bedehuis met een karakteristiek portaal in neogotische stijl. In 1967 werd het kerkgebouw verlaten en in 1988 gesloopt met uitzondering van het portaalgebouwtje.

34 Bakkerswoning

Lage Gouwe 30

Ooit bestond dit pand uit een voor- en achterhuis met daartussen een binnenplaats. Er hebben zes of zeven bakkers gewoond en deels gewerkt. Het ovengewelf van de nog aanwezige bakkersoven kwam uit op de binnenplaats en ontluchtte zo naar buiten.

35 Hofje van Cincq

Nieuwe Haven 246

Het Hofje van Cincq is een hofje van barmhartigheid, gebouwd in 1700. Advocaat Cornelis Cincq liet bij zijn overlijden een deel van zijn vermogen na voor de bouw van dit hofje.

36 Garensponnerij

Turfsingel 31 en 34

In 1861 werd een door stoom aangedreven garensponnerij opgericht aan de Turfsingel. De fabriek groeide uit tot een groot complex. Nu is het pand in gebruik bij Cultuurhuis Garensponnerij.

30 De Lichtwijzer

Hoge Gouwe 139-141 11.00 – 16.15 uur

Deze kerk beschikt over een bijzonder orgel, in 1805 door de Amsterdamse orgelbouwer Hendrick Buijng gebouwd.

Van 11.00 tot 12.30 uur: Ensemble Recorgani speelt muzikale dansen uit de Renaissance en Barok. Van 12.30 tot 16.15 uur orgelconcerten.

31 Oud-Katholieke Kerk

Hoge Gouwe 107-111

De oorsprong van deze voormalige schuilkerk ligt in 1630. Van 1863 tot 1868 werd het complex grondig verbouwd en kreeg het zijn huidige aanzien.

32 Sint-Joostkapel

Lage Gouwe 134

Deze kapel, die tevens als gasthuis werd gebruikt, is rond 1425 gesticht door het Sint-Joostgilde van de Goudse zakkendragers. Sinds 1862 is de kapel in gebruik bij de Lutherse Gemeente.

Om 12.00, 13.30 en 15.00 uur optreden van muziektheater GOED WERK. Zij spelen een korte, geheel gezongen voorstelling die geïnspireerd is op de stroopwafel.

37 Asschuur / So What!

Vest 30

Dit karakteristieke gebouw werd tussen 1841 en 1844 gebouwd voor de opslag van haardas dat gebruikt werd als grondstof voor zeep en glas, maar ook als mest. Nu is het pand in gebruik bij jongerensociëteit So What!.

Gedurende de dag wordt verschillende malen de sketch 'De asschuurbouwer' opgevoerd.

38 Molen de Roode Leeuw

Vest 65

In 1619 werd hier een houten wipkorenmolen gebouwd die in 1727 werd vervangen door een stenen stellingmolen. Deze werd gerestaureerd in 1771, een jaartal dat op de baard vermeld staat.

39 Museumhaven Gouda Werfhuys

Vest 252

In deze Erfgoedhaven ligt een fraaie collectie historische bedrijfsvaartuigen. Vele details zijn nog te bewonderen, waaronder het bijzondere ankergerie van de Regina: de 'braadspil'.

Bij het werfterrein demonstreert een schipper elk heel uur hoe het anker van de Regina werd bediend. In het Werfhuys is het leven aan boord van de zeilende binnenvaart tot 1960 te zien in acht verfilmde verhalen, waaronder 'het huishouden aan boord', 'het gevaar van het water' en 'sappelen en schrapen'.

40 IJsselhuis

Buurtje 1

In dit voormalige schipperswachtlokaal bij de historische Mallegatsluis is nu het café-restaurant IJsselhuis gevestigd. Het gebouwtje heeft een typische bouw in de vorm van een symmetrisch Grieks kruis. Het pandje is gebouwd op gewijde grond: in de middeleeuwen stond hier de Olevaerskapel.

41 Oude Begraafplaats

Prins Hendrikstraat 1-3

In 1832 werd deze begraafplaats aangelegd. De aula, met de nog originele indeling en decoraties, is een rijksmonument.

42 Vrijmetselaarsloge De Waare Broedertrouw

Nicolaas Beetsstraat 2

Vrijmetselaarsloge De Waare Broedertrouw is opgericht in 1801 en daarmee de oudste nog bestaande vereniging in Gouda

Leden van de Goudse Vrijmetselaarsloge De Waare Broedertrouw vertellen over de symboliek en over de ceremoniële bijeenkomsten van de vrijmetselaars.

43 Mr. P.A. Pijnacker Hordijkgemaal

Schielands Hoge Zeedijk 71

Het Hoogheemraadschap van Rijnland bouwde het Pijnacker Hordijkgemaal in de jaren 30 van de vorige eeuw. In de geschiedenis van het gemaal is de historische ontwikkeling van energiebronnen te zien: van stoom naar diesel naar elektriciteit

44 Mallemolen

Eerste Moordrechtse Tiendeweg 3

De Mallemolen uit 1804 is een van de grootste poldermolens van Nederland. In 1904 nam het Zuiggasgemaal de bemaling over.

45 Rijks-HBS

Burgemeester Martensingel 15

Dit streng-symmetrische schoolgebouw, naar ontwerp van rijksbouwmeester J.A.W. Vrijman, werd in 1916 in gebruik genomen. In 1957/1958 kreeg het gebouw op het voorste deel een tweede etage.

47 Ambachtsschool

Graaf Florisweg 64

Het gebouw uit 1932 is een schoolvoorbeeld van Nieuwe Zakelijkheid. Gekozen werd voor een licht en luchtig concept met grote stalen vensterpartijen van architect J. Duijnstee. Karakteristiek is de traptoren in de rechterhoek van het gebouw.

46 Begraafplaatskapel

Graaf Florisweg 126

De rooms-katholieke begraafplaats met de kapel en de beheerderswoning werd in 1890 ontworpen en gebouwd door de Goudse architect/aannemer C.P.W. Dessing. In de kapel zijn diverse (abstracte) gebrandschilderde ramen te bewonderen.

DEN HOED aannemers

Restauratie
Onderhoud
Herbestemming

**Personeel
gezocht!**

[denhoed.nl/
vacatures](http://denhoed.nl/vacatures)

Den Hoed Aannemers B.V.
Jan Blankenstraat 17
2861 BZ Bergambacht
T 0182 - 351 225
www.denhoed.nl

De ambachtelijke bouwver

Stichting Open Monumentendag Gouda bedankt haar sponsors en begunstigers voor hun financiële en/of materiële bijdragen:

Hoofdsponsors:

2PK.NL ontwerp en typografie

Den Hoed Aannemers

2PK ontwerp en typografie

Al ruim 30 jaar creatief communicatie ontwerp in drukwerk en websites. Met passie voor letters, ambachtelijk drukwerk en Gouda.

KUIPERSTRAAT 22 - 2801 NS GOUDA - 06.24624057
PETERPAUL@2PK.NL - TWITTER@PETERPAULK

De ambachtelijke bouwver

Den Hoed Aannemers B.V.
Jan Blankenstraat 17
2861 BZ Bergambacht
T 0182 - 351 225
www.denhoed.nl

Restauratie
Onderhoud
Herbestemming

Sponsors en begunstigers:

Alpha Makelaardij

White House Development

Dupree Makelaars o.g.

Punselie Biscuit House

Gemeente Gouda

